

авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ (далі – Закон) [6]: використання твору здійснюється лише за згодою автора або особи, якій передано відповідне майнове право (за винятком випадків, вичерпний перелік яких встановлено законом).

Суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав вправі подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій [6, п. «г» ч.1. ст.52]

Розмір компенсації визначається судом у межах заявлених вимог залежно від характеру порушення, міри вини відповідача та інших обставин. Зокрема, враховується: тривалість порушення та його обсяг (одно- або багаторазове використання об'єкта авторського права); передбачуваний розмір збитків потерпілої особи; розмір доходу, отриманого внаслідок правопорушення; кількість потерпілих осіб; наміри відповідача; можливість відновлення попереднього стану та необхідні для цього зусилля тощо.

Таким чином, для обчислення понесених правласником збитків та (або) упущеної вигоди, для начислення певних сум компенсації суд застосовує різні способи, в тому числі призначає по деяких справах спеціальну експертизу. Єдиного підходу тут не існує, а отже, немає прозорості у формулюванні судом сум компенсацій.

З метою упорядкування порядку обчислення сум компенсацій та для того, щоб процес формулювання

Abstract: The analysis and suggestions for improving the current legislation of Ukraine in the sphere of protection of copyright and related rights in respect of costs and damages bared by holders of copyright and related rights based on the experience of foreign countries, e.g. the United States.

В статті проводиться аналіз і представляються пропозиції по удосконавленню діючого законодавства України в сфері захисту авторських і суміжних прав в аспекті судових издержек и возмещения ущерба, нанесенного правообладателям имущественных прав на объекты авторского права и смежных прав на основании опыта зарубежных стран, в частности США.

КОЛІЗІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ВІДНОСИН ПОДРУЖЖЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Шупінська О. В.,

науковий співробітник відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

В статті розглядаються основні тенденції колізійного регулювання майнових відносин подружжя за законодавством України і інших європейських країн.

Ключові слова: майно подружжя, колізійне регулювання.

У міжнародному приватному праві існують проблеми, які потребують колізійного регулювання – це стосується і майнових відносин подружжя. Низка питань з цієї проблематики розглядалася: в окремих дисертаціях, зокрема, О. Є. Бурлай «Правовідносини подружжя в міжнародному приватному праві», де приділено увагу особистим і майновим відносинам подружжя (2007 р.) [1]; в монографічному дослідженні В. І. Кисіля «Міжнародне приватне право: питання кодифікації» (2000 р.) [2]; в науковій публікації В. Калакури «Договірне регулювання майнових відносин подружжя в міжнародному сімейному праві» (2011 р.), присвяченій лише аналізу особливостей колізійного регулювання відносин шлюбного договору з участю іноземного елемента [3]. Але питання сучасного колізійного регулю-

судом сум компенсацій став прозорішим, пропонуємо:

1. Ввести обов'язкову реєстрацію для всіх об'єктів авторського права, щодо яких правласник заявляє компенсацію та упущену вигоду, тобто автор (правласник) має право заявити суду вимоги щодо компенсації лише за наявності твору в реєстрі об'єктів авторського права.

2. Реєстр об'єктів авторського права має бути з відкритим доступом.

3. Не допускаються спори про авторство, якщо об'єкт авторського права існує (zareєстрований) в реєстрі об'єктів авторського права понад 5 років, починаючи з року, наступного після реєстрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Циркуляр 1.* Основи авторського права в розділі «Реєстрація авторських прав» // <http://www.copyright.gov/circs/circ01.pdf>

2. *Black's Law Dictionary*, 6th ed., 1990, 1748 p.

3. *Циркуляр 38b.* Основні правки до Закону про Авторське право, які містяться в угодах Уругвайського раунду (URAA) щодо неамериканських творів // <http://www.copyright.gov/circs/circ38b.pdf>.

4. www.reyestr.court.gov.ua

5. *Цивільний кодекс* України від 16.01.2003 № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

6. *Закон України* «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

вання майнових відносин подружжя за законодавством країн континентальної правової системи висвітлено недовідомо. У зв'язку з наведеним мета цієї статті полягає у виявленні загальних тенденцій колізійного регулювання майнових відносин подружжя за законодавством України, Австрії, Угорщини, Німеччини, Іспанії, Італії, Польщі, Румунії, Швейцарії, залишаючи поза увагою питання регулювання майнових відносин між батьками і дітьми, опікуном і підопічним та іншими третіми особами.

У Законі України «Про міжнародне приватне право» майнові відносини подружжя врегульовано ст. 61. Так, подружжя, використовуючи колізійний принцип автономії волі, може обрати право країни, яке буде застосовуватися для регулювання майнових наслідків

шлюбу з обмеженого кола правопорядків, визначеного ч. 1 цієї статті, а саме: право особистого закону одного з подружжя; право держави, в якій один з них має звичайне місце перебування; право держави, у якій знаходиться нерухоме майно. Далі ч. 2 цієї самої статті встановлює, що обране право припиняє застосовуватися або змінюється за згодою сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право. Нове право застосовуватиметься до правових відносин з моменту укладення шлюбу, якщо інше письмово не встановлено подружжям. У разі відсутності вибору права подружжям майнові наслідки шлюбу визначаються правом, яке застосовується до правових наслідків шлюбу згідно зі ст. 60 цього Закону (ч. 3 ст. 61) [4, с. 251 – 252].

У **Вступному законі до Німецького цивільного уложення 1896 р.** в редакції 1986 р. визначено, що майново-правові наслідки шлюбу підкоряються праву, яке при укладенні шлюбу є визначальним відносно загальних наслідків шлюбу. Подружжя може обрати стосовно майново-правових наслідків свого шлюбу: 1) право тієї держави, громадянином якої є один із них; 2) право тієї держави, де один із них має своє звичайне місцеперебування; 3) стосовно нерухомого майна – право місця його знаходження (ст. 15) [5, с. 274].

Вирівнювання часток подружжя в їх майні при розірванні шлюбу підкоряється тому праву, яке є визначальним для загальних наслідків шлюбу на час початку провадження за заявою про розірвання шлюбу. При цьому вирівнювання здійснюється тільки тоді, коли воно відоме праву однієї із тих держав, громадянами якого є подружжя на момент початку провадження за заявою про розірвання шлюбу. Якщо вирівнювання часток подружжя в їх майні при розірванні шлюбу відповідно до цього не може мати місце, то воно на прохання одного із подружжя здійснюється згідно з німецьким правом у таких випадках:

1) якщо один із подружжя під час шлюбу отримав всередині країни [в Німеччині] право на соціальне забезпечення;

2) якщо загальні наслідки шлюбу протягом будь-якої частини часу шлюбу підкорялись будь-якому праву, якому відоме вирівнювання часток подружжя в їх майні при розірванні шлюбу;

3) тією мірою, якою його здійснення, враховуючи взаємні економічні можливості, також протягом будь-якої частини часу, перебуваючи поза країною [не в Німеччині], не суперечить справедливості (ст. 17) [5, с. 275].

У **Федеральному законі Австрії «Про міжнародне приватне право»** 1978 р. регулювання шлюбного майна визначається згідно із тим правом, яке сторони вказали безпосередньо, а у випадку відсутності такого вибору – згідно із правом, яке на момент укладення шлюбу є визначальним відносно особистих правових наслідків шлюбу (§19) [5, с. 160].

В **Указі Президії Угорської Народної Республіки «Про міжнародне приватне право»** від 31 травня 1979 р. № 13, що набрав чинності з 1 липня 1979 р., майнові правовідносини подружжя, включаючи також і договори щодо подружнього майна, визначаються за правом, яке на момент розгляду справи є загальним особистим законом подружжя. Якщо особисті закони подружжя на момент

розгляду справи відрізняються, їх відносини визначаються за останнім особистим законом, а за його відсутності – за правом держави, на території якої подружжя протягом останнього часу спільно проживало. Якщо подружжя не мало спільного місця проживання, застосовується право тієї держави, суд або інший орган влади якої розглядає справу. Зміна особистого закону подружжя не торкається майново-правових наслідків, що дійсно виникли, включаючи й договір про подружнє майно (§39) [5, с. 239].

У **Цивільному кодексі Іспанії 1889 р.** наслідки шлюбу визначаються загальним особистим законом подружжя на момент його укладення; за відсутності цього закону – особистим законом або законом звичайного місця перебування будь-кого з них, вибраного ними обома в справжньому документі, складеному до укладення шлюбу; за відсутністю такого вибору – законом загального звичайного місця перебування безпосередньо після укладення [шлюбу] і, за відсутності вказаного місця перебування, – законом місця укладення шлюбу (ч.2 ст. 9) [5, с. 308].

Угоди або шлюбні договори, якими встановлюється, змінюється або замінюється майновий режим шлюбу, є чинними, коли вони відповідають або закону, який визначає наслідки шлюбу, або закону громадянства, або закону звичайного місця перебування будь-якої зі сторін на момент [їх] укладення (ч. 3 ст. 9) [5, с. 308].

В **Законі Італії «Реформа італійської системи міжнародного приватного права»** 1995 р. № 218 майнові відносини між подружжям регулюються правом, що застосовується до особистих відносин між ними. Проте подружжя може погодитися в письмовій формі про те, що майнові відносини між ними регулюються правом країни, громадянином якої є, принаймні, один із них або на території якої один із них перебуває. Угода між подружжям щодо права, що підлягає застосуванню, є чинною, якщо вона визнається такою відповідно до обраного подружжям права або права країни місця укладення угоди (ст. 30) [5, с. 330].

У **Федеральному законі Швейцарії «Про міжнародне приватне право»** від 18 грудня 1987 р. режим майнових відносин між подружжям визначається за правом, обраним подружжям. Подружжя може обрати право держави, в якій обидва із подружжя мають місце проживання або будуть мати його після укладення шлюбу, або право держави громадянства одного із них (ст. 52) [5, с. 638].

При цьому: 1) вибір права має бути оформлений у вигляді письмової угоди або в явній формі впливати із шлюбного договору; в іншому вибір права регулюється обраним правом; 2) вибір права може бути здійснений або змінений в будь-який час, і вибір права, здійснений після укладення шлюбу, має зворотну силу і вважається чинним з моменту укладення шлюбу, якщо сторони не домовились про інше; 3) обране право застосовується доти, доки подружжя не змінить або не скасує свій вибір (ст. 53) [5, с. 638].

Режим майнових відносин між подружжям, яке не обрало право, що застосовуватиметься, визначається: 1) за правом держави, в якій обидва із подружжя одночасно мають місце проживання; або, якщо вони мають місце проживання в різних державах; 2) за правом держави, в якій обидва з подружжя одночасно мали місце проживання протягом останнього часу. Якщо подружжя ніколи одночасно не мало місця проживання в одній державі, застосовується право їх спільного громадянства. Стосовно подруж-

жя, яке ніколи не мало місце проживання в одній державі і не мало спільного громадянства, діє встановлений швейцарським правом режим роздільного майна (ст. 54) [5, с. 639].

Іноземні рішення, що стосуються режиму майнових відносин між подружжям, визнаються в Швейцарії:

1) якщо вони винесені або визнаються в державі місця проживання того із подружжя, який виступав відповідачем;

2) якщо вони винесені або визнаються в державі місця проживання того із подружжя, який виступав позивачем, за умови, що той із подружжя, що виступав відповідачем, не мав місця проживання в Швейцарії;

3) якщо вони винесені або визнаються в державі, право якої згідно з цим Законом застосовується до режиму майнових відносин подружжя;

4) якщо вони винесені або визнаються в державі місця знаходження спірного нерухомого майна (ст. 58) [5, с. 639 – 640].

В Законі Польщі «Про міжнародне приватне право» від 12 листопада 1965 р. майнові відносини між подружжям регулюються їх загальним на кожний момент національним правом. Загальним на кожний момент національним правом сторін визначається також допустимість укладення, зміни або розірвання майнового шлюбного договору. Майнові відносини, що виникають із майнового шлюбного договору, регулюються загальним національним правом сторін на момент укладення договору. За відсутності загальнонаціонального права подружжя застосовується право держави, де обидва з подружжя мають місце проживання, а якщо подружжя не має місця проживання у одній і тій самій державі, застосовується польське право (ст. 17) [5, с. 472].

В Законі Румунії стосовно регулювання відносин міжнародного приватного права від 22 вересня 1992 р. № 105 майнові відносини між подружжям підкоряються їх спільному особистому закону; якщо подружжя має різне громадянство, ці відносини підкоряються закону їх спільного місця проживання. Спільний особистий закон або за-кон спільного проживання подружжя регулює наслідки укладення шлюбу і тоді, коли один із подружжя змінює відпо-відно громадянство або місце проживання. За відсутності спільного громадянства або спільного місця проживання майнові відносини між подружжям підкоряються праву тієї держави, на території якої вони мають або мали спільне місце проживання або з якою обидва з подружжя підтримують спільні найтісніші зв'язки (ст. 20) [5, с. 496].

Наведений аналіз законів європейських країн у частині колізійного регулювання майнових відносин подружжя надає можливість зробити висновок, що колізійні норми в цій сфері формуються переважно як двосторонні і це цілком закономірно, оскільки йдеться про приватні відносини осіб,

в яких державний інтерес переважно відсутній і виявляється, як правило, лише як захист слабкої сторони.

До загальних тенденцій можна віднести такі:

– в Україні, Австрії, Німеччині, Іспанії, Італії, Швейцарії, застосовується принцип автономії волі у сфері майнових відносин подружжя, що знаходить своє вираження в формі шлюбного договору і є найбільш гнучким механізмом регулювання цих відносин, оскільки договірний механізм, властивий сімейному праву в цілому, є максимально зручним при врахуванні конкретних життєвих обставин для захисту слабкої сторони;

– в Угорщині, Польщі, Румунії регулювання майнових відносин подружжя здійснюється за одним спільним законом;

– регулювання майнових відносин подружжя здійснюється як за допомогою договору, так і на підставі положень закону, тобто існує договірний і законний режими;

– шлюбний договір існує як механізм регулювання суто майнових відносин подружжя.

На підставі проведеного порівняльного аналізу колізійного законодавства України та деяких європейських країн у сфері регулювання майнових відносин подружжя виявлено сучасні тенденції у цій сфері, які можна враховувати при розробці договірних документів у галузі міжнародного приватного права та використовувати для вдосконалення механізмів співробітництва держав в угодах про правову допомогу, що містять, зокрема, порядок колізійного регулювання майнових відносин подружжя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бурлай О.Є. Правовідносини подружжя в міжнародному приватному праві: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.Є. Бурлай; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2007. – 22 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2007/07boempp.zip>.

2. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації. – К., 2000.

3. Калакура В. Договірне регулювання майнових відносин подружжя в міжнародному сімейному праві / В. Калакура. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizvru/2010_3/p3_21.html.

4. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. А. С. Довгерта. – Х., 2008.

5. *Международное частное право*: Иностранное законодательство / Предисл. А. Л. Маковского; сост. и науч. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. – М.: «Статус», 2000. – 892 с. (Серия: «Современное зарубежное и международное частное право»).

This article explains the general tendencies of the conflict regulation of the marriage property on the basis of Ukrainian and other European countries legislation.

В статтє рассматриваются основные тенденции коллизионного регулирования имущественных отношений супругов за законодательством Украины и некоторых европейских стран.

ТЛУМАЧЕННЯ «ПАРАСОЛЬКОВОЇ КЛАУЗУЛИ» НА ПРИКЛАДІ СПРАВИ GEA GROUP AKTIENGESELLSCHAFT ПРОТИ УКРАЇНИ

Черних Ю.С.,

молодший науковий співробітник відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

Статтю присвячено аналізу застосування арбітрами парасолькової клаузули Угоди між Україною та Федеративною Республікою Німеччини «Про сприяння здійсненню і взаємний захист інвестицій» у справі міжнародного інвестиційного арбітражу GEA Group Aktiensellschaft проти України (ARB/08/16).